

UČITELJSKI TOVARISŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 2.

V Ljubljani, 15. januarja 1887. l.

XXVII. leto.

Vzgojni pomen pouka.

Čedalje bolj se spoznava, da je jedno najizdatnejših vzgojnih sredstev pouk sam. To sredstvo ima učitelj najbolj v svoji oblasti; more je uporabljati, kadar koli se mu to potrebno zdi, mej tem ko so druga sredstva več ali manj slučajna. Z vzgojevalnim poukom razvijajo in krepčajo se vse npravstvene sile, zato ne more takov pouk jednostransk postati. Da pa vzgojevalni pouk doseže svoj namen, treba učitelju, da pazi na obliko in na množino učne tvarine, na način poučevanja in na vnanja razmerja, v katerih poučuje.

Kar se tiče oblike učne tvarine, bodi ista dovolj razumljiva, da z lehka preide v duševno lastnino učencevo. Učitelj naj pripénja na to, kar je otroku že znanega in kar se v njem užé nahaja. Ako bi to terjatev zanemarjal, ondaj bi otroci učno tvarino le na pol ali površno umevali; navadili bi se, vsako stvar le površno in z lehke strani ogledovati, in ker bi jim to prešlo v kri in meso, zanemarjali bi tudi sami sebe, t. j. ne obrazovali bi svojih sklonosti k dobremu in pravemu, kar bi škodovalo le njihovi značajnosti. Vrhu tega bodi oblika učne tvarine sposobna, da obvaruje otroka lenobe in dolgočasnosti ter da vzbudi v njem mnogostransko duševno zanimanje in s tem samotno pazljivost. Učencu se naj s poukom razkrije čut za raznotere predmete življenja in znanosti, prirode in umetnosti. Tako razvit otrok bode potem svet opazoval brez predsodkov; vesel bode samega sebe in vsega stvarstva. Zato treba, da se s prisvojevanjem znanosti ob jednem harmonično budé in vadijo tudi duševne sile.

Učna tvarina ljudske šole je sicer precéj obširna, vender je razumljiva in sposobna, da budí otroško zanimanje. Pravo veselje pri poučevanju pa bodemo takrat občutili, ko bodemo videli, da postajajo učenci praktično uporabni in npravstveni ljudje. V tem pogledu služi pouk neposrednje vzgoji, in to sosebno gledé veroznanstva, zgodovine, obravnave primernih beril itd.

Zeló bi se motili, ko bi hoteli splošno ali kar tja v en dan npravstveno vzgojevati. Vsaj vemo, da se s samim moralnim premišljevanjem prav malo ali skoro nič uspeha ne doseže. Ako hočemo pouku dati vzgojevalen pomen, treba, da pri izbiranji učne tvarine pazimo na tisti krog izkušenj in misli, kateri se v otroku že nahaja. Te izkušnje in misli nadalje razjasnjujoč in razvijajoč, podali bodemo otroku trdno podlogo, na kateri bode mogel sezidati nov krog razumnosti in moralnosti.

Način vzgojevalnega pouka terja, da se učna tvarina, po načrtu in z namero izbrana, tako priredi, da jo otrok lahko razumeva in da postane njegova svojina.

Pravi način poučevanja ima to lastnost, da pospešuje zanimanje, katero je morda že tvarina sama obudila. Učenec se obvaruje duševne raztresenosti, njegove misli se koncentrujejo na jeden sam predmet. Na ta način je móci duha formalno in materialno izobraževati ter mu podajati trdno stališče, na katero se naslanjajoč bode dospel do željene sovršenosti.

Pravi način poučevanja in srečno izbrana učna tvarina storí, da se stvar popolnem jasno razumeva ter trdno in varno vzprejema; duševne sile se razvijajo, nagib k samodelavnosti se vzbuja, otrok se usposobi, da more temu nagibu zadovoljevati. Sosebne imenitnosti pa je, da tako poučevanje obuja nravstveno sočutje za naša sobitja. Tako sočutje oživlja osobito zgodovinski pouk, ker otroku razširjuje obzorje ter mu živo slika veličino in bedo sveta.

Vzgojevalna moč pouka kaže se pa še na drugačen način, žalibog, da ne vedno brezuvetno. Največkrat izvira nenravstvenost iz pregreh in nizkih strasti, n. pr. iz požrešnosti, pijančevanja, strastnega igranja itd. Odkod to prihaja in kako te strasti zatreči? Uzrok tem pojavom je često nedostatno pozitivno zanimanje, pomanjkanje znanosti, spoznavanja, spretnosti itd. Kdor si pridobí spretnost in veselje do učenja, do duševne samodelavnosti, do preučevanja prirode, do zgodovine ali do mehaničnih, tehničnih ali umetalnih opravil, za tega izgubé surovna čutna poželenja če ne povsem, vsaj bistveni del svojega mika; že zaradi tega, ker je krog njegovih opravil iz koristne delavnosti obširen in ker se s predstavljanjem višjega, plemenitejšega, nadčutnega postavlja protítežje čutnosti. Da bode pouk v resnici reševal svojo vzgojno nalogo, treba, da ne meri na mnogotero znanje brez notranje zveze predstav; takovo znanje je prezamotano in slab otroški razum je še ne more urediti in v lep sklad dovesti. V tem pogledu škoduje največ, ako si takovo znanje prisvoji otrok le mehanično n. pr. s ponavljanjem besed ali s tako zvanim mehaničnim memorovanjem. Mnogoternost prav nič ne koristi razvoju višje duševne sile, kajti tako znanje se ne uvaževa niti pri vnani praktični svrhi življenja, niti pri reševanju npravstvenih nalog.

Temu nasproti pa meri vzgojujoč pouk v vseh okolnostih na jasno, trdno in plovito znanje, na razvezanje duševne sile, na vzbudo duševne samodelavnosti, na obudo veselja in ljubezni do učenja, na obudo onega neutešnega zahtevanja po duševni hrani, katero traje do pozne starosti in katero storí človeka sposobnega, da z veseljem samega sebe nadalje izobražuje.

Vzgojni pomen pouka ima mnogo vpliva tudi gledé onih duševnih sil, ki so podloga in uvet vspešnemu poučevanju samemu. V tem pogledu najdemo, da tudi nazorno vzmožnost in predstavljalnost, ker predočuje in opisuje razne nazorne predmete. Tak pouk razvija miselnost z obujanjem sôdov, krepí spomin s poredanjem in ponavljanjem učne tvarine, gojí domišljijo z geografičnimi, zgodovinskimi in prirodopisnimi opisi — s pripovedimi iz prirode in iz življenja. Posebne važnosti je gledé ražvijanja višje čustvenosti, pred vsem čustva resnice, kar se doseže, ako resnico vedno naglašujemo, zmote in laži pa odstranjujemo in zabranjujemo. Največjega vzgojnega pomena pa je pouk z obzirom na npravstveno in versko čutje; le ondi se bode ta čut krepko razvil, kjer se z vsem poukom na to meri.

Iz tega je razvidno, da glavni pomen pouka ni le varno, jasno znanje in sposobnost, da samostojno mislimo in sodimo, marveč le ono veselje do učenja in ona želja po učenju, katera traje še po izstopu iz ljudske šole. Ta želja bode otrokom mnogo boljša odhodnica za življenje, nego če bi jih preskrbeli še s tolikim znanjem, katero pa bi se čez kratko razpršilo.

Fr. Gabršek.

Zgodovina pedagogije.

Predgovor.

Na šolsko-slovstvenem polju smo sicer Slovenci že precej napredovali, a vendar nimamo še veliko potrebnih in koristnih šolskih knjig. Slovenci moramo delati na to, da bomo dobili za vse šolske predmete potrebne učne knjige, in sicer za predmete, ki se učijo na ljudskih, meščanskih, srednjih in učiteljskih šolah (učiteljskih). Zakaj neki? 1. Zavoljo tega, da bodo domoljubi slovenski lahko povedali na odločilnih mestih, da imamo za vse učne predmete tudi učne knjige, kadar se bodo namreč potegovali za to, da se uče v slovenščini še tisti nauki, kateri se predavajo zdaj še v nemščini. 2. Moramo že zdaj, ko se ta in uni predmet obravnava v nemščini, učencem in učiteljem pomagati priliko, da domá segajo še po slovenski knjigi. Recimo, da se bode pedagogija po učiteljskih šolah po Slovenskem tudi v bodoče še po nemško razlagala, vendar bode domoljubni učitelj teh šol vsaj pri važnih besedah rabil že slovenske izraze. To bode tudi pripravnikom in pripravnicam po volji in jim zelo koristilo. Slovenska učna knjiga bode kot pomožna knjiga (vsaj za domačo rabo) dobro došla posebno onim gojencem, kateri so iz slovenskih srednjih šol vstopili na učiteljska. Pedagogika je res tak predmet, da se ga neposredno v dejanski učiteljski službi ne rabi. Ako se je kandidat dobro naučil vzgojeslovja in ukoslovja in si te nauke globoko vtisnil v dušo in srce, bode gotovo dober učitelj, ako je dobro vešč učnega jezika, izrazov in sploh vseh predmetov v učnem jeziku. Slab učitelj postane pa tisti učiteljski pripravnik, ki se je na učiteljski šoli vadil vseh predmetov le v nemščini, dočim mu je dejansko v šoli na kmetih rabiti le slovenski jezik.

Do večje popolnosti in izurjenosti se bodo pa slovenski pripravniki pospeli takrat, kadar se bodo poleg nemščine kot važen učen predmet v vseh družih predmetih učili v slovenskem jeziku, kadar bode torej tudi pedagogika slovenska.

Vsaj je znano, da vsi praktični poskusi poučevanja, imajo svojo podlogo v naukih vzgoje- in ukoslovja. Oni slovenski učitelji, kateri hočejo za svojo daljno izobraževanje pri učiteljskih zborih govoriti ali pa kaj spisovati o pedagogijskih vprašanjih, morajo se učiti in iskati potrebnih izrazov in pojmov v slovenskih knjigah. Zato moramo vso hvalo izreči onim slovenskim pisateljem, ki so se lotili spisovati in na svetlo dajati najpotrebnejše pedagogijske knjige, h katerim spada v prvi vrsti vzgojeslovje in v drugi vrsti ukoslovje. Po teh knjigah bodo segli gotovo radi učiteljski pripravniki in pa mladi učitelji, zlasti oni, kateri bodo iz domoljubja še v slovenskem jeziku prebavili to, kar so se v učiteljski šoli po nemško učili. V tretji vrsti je mej pedagogijskimi knjigami važno specijelno ukoslovje ali nadrobna metodika. Dokler ne bomo v slovenskem jeziku izdali obsirne specijelne metodike, nadomestujejo naj je knjižice, katere je podpisani sestavil pod naslovom „Prvi pouk“ in „Praktična metodika“. Mej predmeti na učiteljskih šolah je tudi „Zgodovina pedagogije“. Tudi te nimamo še v slovenskem jeziku. Zato sem se jaz lotil spisati v naslednjem po vzgledu hrvatske knjige: Basariček „Kratka poviest pedagogije“ pričujočo knjižico. Porabil bom morebiti nekoliko tudi to, kar je še pred 24 leti „Učiteljski Tovariš“ priobčeval iz zgodovine krščanske ljudske šole. Naposled bodem dodal nekaj črtic iz zgodovine slovenskega šolstva.

Namenil sem to knjigo v prvi vrsti slovenskim učiteljskim pripravnikom in pripravnicam, ki naj bi poleg svojih nemških knjig domá še to prebirali. Prepričan sem, da bodo tudi slovenski učitelji segli po tem koristnem berilu.

S tem predgovorom pošiljam knjižico v slovenski svet z uljudno prošnjo, naj čast. čitatelji prizanesljivo popravijo pomote, ki so se morda v knjigo vrinile, ter pomislijo, da je bilo pisatelju tudi pri tej knjižici treba ledino orati. *)

V Krškem v 1. dan decembra 1886. l.

Ivan Lapajne.

U v o d.

Pedagogija je znanost, ki govori o vzgoji ali vzreji človeški. Zgodovina pedagogije pa pripoveduje, kako se je človeštvo v preteklih časih vzrejevalo in kako so se odličnejši možje in države pečale z znanostjo o človeški vzgoji.

Zgodovina pedagogije je prav za prav le del obče zgodovine, osobito le del kulturne zgodovine. Zato pa nimajo nikakoršne zgodovine te vrste tisti národi, kateri v obči in kulturni zgodovini nobenega mesta nimajo. Kakor se pri kulturni zgodovini obravnavajo običaji, umetnosti, zakoni, vera národov, tako vidimo, da so ti faktorji vplivali tudi na njih vzgojne razmere. Ker se politična, kulturna in pedagogijska zgodovina mej seboj ujemajo in druga drugo popolnuje, zato kaže, da se držimo tudi v zgodovini pedagogije običajne razdelitve v stari, srednji in novi vek. Zgodovine pedagogije ne kaže preveč razširiti. Če se že pri obči zgodovini manj kulturni národi le malo in na kratko oménjajo, temveč moramo take národe pri tej povestnici čisto opustiti. V starem veku pečali se bodemo torej samo s klasičnima národoma, z grškim in rimskim, ter edino še z judovskim ljudstvom kot predhodnikom krščanstva. V srednjem in novem veku se moramo sevéda baviti le s krščanskimi národi in z njihovo vzgojo.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovenska

v XIX. veku.

„Dasi slaba ter iz pervega še bolj toga in nevkretna — jela se je kmalu veselejše gibati in sukati, po raznoverstnih cvetlicah in drevesih pridno nabirati, satovje delati ter ga polniti s sladko sterdjo (Večern. 19).“

Slovenska Bčela. Drugi tečaj 1851; prvi svezek šteje v 8° str. 192; drugi ravno toliko. Živili Slovenci! kliče A. Janežič koj v prvem listu; ker je za „Slov. Matico“ po nasvetu rodoljuba J. Š. v lanskih Novicah nas Slovencev še premalo, naj se ustanovi društvo za izdavanje dobrih slovenskih knjig, ktereга namen naj bo: prosto ljudstvo izobraževati, domače slovstvo povzdigati, pisatelje podpirati ter jih k novim činom spodbujati. Živili Slovenci! Živilo društvo za izdavanje dobrih slovenskih knjig (Slov. Bč. str. 3)! — Kedar je Janežič zarad preskušnje za višo realko nekaj mesecev bival na Dunaju, učila sta v latinskih šolah slovenščino bogoslovca Sumper in Ferčnik ter vredovala Bčelo z Andr. Einšpielerjem. — V povabilu na naročbo konec leta piše: „V sladkej nadi, tudi zanaprej med častitimi rodoljubi blagovolne podpore in pripomoči najti, nastopi slovenska bčela z novim letom svoj tretji tečaj. . . Da leposlovnim in drugim znanstvenim sestavkom več prostora prihranimo, zraven pa tudi željam mnogih rodoljubov vstrežemo, bomo bčelo vsak teden izdajali in vse šolske sestavke iz taiste izložili. . . Ker je vendar šola podlaga vse ljudske sreče in omike, toraj naj imenitnejša reč, ki vso našo skerb zasluži, bomo taiste v posebnem listu: Šol-

*) Ta spis se bode ponatisnil; ponatisnjena knjiga bode stala 70 kr. Kdor se jo misli naročiti, naj izvoli to kmalu storiti, ker bodem založil kaj malo iztisov.

ski prijatelj imenovanem natiskovati dali. . . Vredoval ga bode A. Einšpieler itd. Vse na čast domovini!“

Slovenska Bčela. Tretji tečaj 1852 str. 432. Pričenja se s povabilom k društvu sv. Mohora, sklepa v št. 49 s povabilom na naročbo Slovenske Bčele na pr.: „Ravno bo tretje leto minulo, kar je naša Bčelica prvič svoje perutničice poskusila in brenčljaje slovenske gorice in doline oblétati jela. Če je ravno letos nekaj časa hirala in pešala, ker je jej potrebne hrane in podpore pomanjkovalo, bo vendar v novem letu z novo močjo svojo pot sopet nastopila. . . Donašala bode. . . Jezik bo popolnoma slovenski in lahkorazumljiv z oblikami državnega zakonika. . . Skerbno bo vse izodločeno, kar bi proti nramnosti merilo, da se bo Bčela tudi vsakemu otroku v roke podati zamogla itd. Bratje! sezimo si v roke; gre za povzdigo našega domačega slovstva. Z Bogom.“ Anton Janežič, vrednik in izdatelj.

Slovenska Bčela. Četerti tečaj 1853 šteje vže le str. 216, kajti v št. 27 dne 7. julija pravi A. Janežič v Oglasu: Tretje leto je ravno minulo, kar smo jeli „slovensko Bčelo“ med ljube Slovence pošiljati in še bi bili to radi storili, če bi se nam pri daljem izdavanji preveč zgube bati ne bilo. Zakaj s prineski dosedajnih gg. naročnikov za drugo polletje bi bilo komej polovica tiskarnih potroškov poplačana. Smo torej prisiljeni dalje izdavanje Bčele ustaviti itd. — Tako je zaspala Bčela, ktera je o novem letu (1853 št. 1.) spreljubo popevala:

<p>1. Bog vas živi, cvetke moje
Vsih dolinic in gorá!
Tukaj zdaj vošila svoje
Vam prinesem iz sercá.</p>	<p>3. Nabirala in hranila
Vse sladčice skerbno bom,
Kar medú bom le dobila,
Bo za Slave mili dom.</p>
<p>2. Po širokem se množite,
Razcvetite svoj obraz,
Neprenehoma kalite,
In bodite Slave kras!</p>	<p>4. Bog, ki vladaš moč viharja,
Varuj naših rožic cvet;
Naj nam sije upna zarja,
Blagoslovi Slave svet!!</p>

Kot učitelj slovenščine je vzbujal Janežič vzlásti učence svoje k marljivemu branju slovanskih knjig. Že leta 1849 je vstanovil za nje bralno društvo. Kakor v Ljubljani na gimnaziji in v Alojznici pa v Celju — tako so tudi v Celovcu dijaki si osnovali sami svoje slovenske liste (Slavija, Daničica), iz kterih je tu in tam kaj ponatisnil v Bčeli. L. 1851 dne 1. nov. na pr. piše: „Kakor predlanskem in lani so jeli dijaki na višjej gimnazii tudi létas svoj vadben list „Slavijo“, vsakokrat na pol drugej poli, spisovati. Od dneva do dneva nam lepših reči donaša. Pa tudi učenci spodnje gimnazije ne zao-stajajo. Ravno kar bojo osnovali svoj lasten list „Deničico“. . . Dijaška knjižnica raste od dneva do dneva. Sedaj šteje že 249 knjig vsih slavenskih narečij. Naj rajše se bero jugoslavenske knjige itd.“ — Dijaška knjižnica in „Slavija“ bili ste sadišče, iz kterega je izšlo mnogo slovenskih pisalcev. . . Zbujal je tudi svoje rojake. Slovenskih knjig je pošiljal v Leše, kjer se je osnovalo bilo bralno društvo. Ljubezni in navdušenosti do slovenščine navzeli to se tudi njegovi bratje, kteri (Gregor, Valentin) so se poskušali celó v pesmih (Vid. Večernic. str. 21. 22. Bčela 1851) itd. — Anton pa sklene napraviti zbirko narodnih pripovedek, pesmi in prislovic ter jo poslati na beli svet ali sam ali po društvu sv. Mohora. V Bčeli 1. nov. 1851 je natisnjen dotični poziv (str. 144) in dne 1. dec. književni oglas (str. 176) s pristavkom: „Ni dvomiti, da je to prvi (pravi) pot, predrage Slovence s narodnim pesništvom Slavjanov, od kterega slavni nemški jezikoslovec J. Grimm pravi: „nad njega krasoto bi Evropa ostermela“, s njih jezikom in pravopisom (s latinico in cirilico) soznariti in si v jeziku čedalje bolj približati.“

Tako izide:

e) Cvetje slovanskega naroda. Slovenske narodne pesme, prislovice in zastavice. Izdaja Anton Janežič. Perva knjižica. V Celovcu 1852. 16. 96. Nat. Kleinmayr. — Predgovorček. Živili Slovenci! S tim domačim glasom Vas pozdravi, preljubi slovenski brati! perva knjižica „cvetja slov. naroda“ in Vas ob ednem tudi serčno poprosi, jo dragovoljno kot ljubo sestričico med seboj sprejeti in njenim pomanjklivostim ljubeznivo prizanesti. . Zavolj malega števila naročnikov sim bil primoran to knjižico nekaj manjši osnovati, kakor sim bil sperva namnjen. . . Druga bo obsegla tudi kakor perva slovenske narodne pesmi, prislovice in zastavice. Tema knjižicama bodo sledili, če mi Slovenci potrebne podpore ne odrečejo, posamezni zvezki s serbskimi, českimi, ruskimi in poljskimi narodnimi pesmami, in scer, kakor je bilo oznanjeno tudi v izvirnem jeziku zraven. . Skoz to se bo našim Slovencem priložnost dala, da se zamorejo v kratkem času vsaj nekoliko tudi s družimi slovanskimi narečji soznaniti, kar se v sedajnem času od vsakega bolj omikanega Slavjana po vsej pravici tirjati sme itd. — Mej podporniki v tem delu nahajajo se p. M. Valjavec, Bal. Janežič, M. Majar, Kobe, O. Cafov, Rabič, Drobnič. Prislovice je večidel nabral V. Kurnik. Zarad premale denarne podpore in npravnostne nevarnosti družega zvezka ni bilo na svetlo. — Med naročniki na Bčelo je imel Janežič največ bogoslovcev in duhovnikov. Gledé na to in na neljubo skušnjo pri „Cvetji“ loti se bolj pobožnega dela, in to je:

f) Zgodovinski Katekizem, ali celi keršansko-katolški navk v resničnih izgledih iz zgodovine za cerkev, šolo in dom. V nemškem jeziku sostavil Janez Ev. Šmid, katehet na dekliškej šoli v Solnogradu. S pomočjo nekterih slov. domorodcev poslovenil in izdal Anton Janežič. I. Zvezek. (Pervo in drugo poglavje t. j. od vere in od upanja). V Celovcu 1853. 8. str. 286. — II. Zvezek. (Tretje poglavje t. j. od ljubezni). 1853. 8. 333. — III. Zvezek. (Šterto in peto poglavje t. j. od svetih zakramentov in od kerščanske pravice s pristavkom od 4 poslednjih reči in s kazali vsakemu zvezku). 1853. 8. 332. V založbi Sigmundove bukvarnice; kakor tudi po vsih slov. mestih dobiti. Natis A. Pichlerjeve vdove in sina na Dunaju. — S kakimi Slovenci je deloval, vidi se nekoliko iz predgovora, kateri je jako pomenljiv vsem brez razložka.

„Sveti Janez Zlatoustni je nekđaj svojim vernim poslušavcom rekel: „Kakor je znamnje zdravega telesa, ako človek rad jé, tako je tudi vaša želja po dušni jedi veselo znamnje, da je vaš duh zdrav.“ Kakor je ta svetnik od svojih vernikov govoril, tako zamoremo tudi mi z radostnim srcem reči in pred celim svetom zaupljivo pričati, da je naš mili narod, to je naš slovenski ljud, čverst in zdrav ne samo na telesu, ampak tudi na duši. Priča dovoljna tega, kar pravim, je to, da za božjo čast in zveličanje svoje duše resnično vnet ne le samo cerkve zida, stare božje hrame popravlja in po svoji moči pripomaga, da se Bogu dolžna čast ne krati. Pa on tudi pridno in z veseljem hišo božjo obiskuje in božjo besedo, katero Kristusovi namestniki od oltarja ali iz lece (prižnice) oznanujejo, marno posluša, ter si še poverh pobožnih knjig zvesto omišluje, da imá tudi za dom, posebno o Gospodovih praznikih, kej koristnega in podučnega branja. Tej zares vse hvale vredni želji in iskrenemu vnetju za vse, kar je duši v prid, po mogočosti vstreči, so do zdaj naši slovenski pisatelji večidel duhovskega stanu, vse svoje žile napenjali in dokaj izverstnih bukev napisali, molitne in druge pobožne knjižice izdali, ktere govoré od lepega in čednega zadržanja v vsih razmerah in okolišinah našega časnega življenja. Med njimi najdemo tudi več takih, ki izključivo od resnic naše svete katolške vere razložno in prav razumlivo govoré. — In da se med Slovenci le redko najdejo nepristojne ali clo dušam nevarne knjige, je ravno nov dokaz dušnega zdravja in dušne čverstobe tega v celem še nepokaženega naroda.

Ker so torej Slovenci tako vneti za vse, kar je dobro in ker po tem takem le po resnično dobrih in koristnih knjigah segajo in jih z veseljem prebirajo, tudi po pravici pričakujemo, da bodo letó pričujoče delo, ki se jim s tim v roke podá, radostno sprejeli ter blagomisleče gospode, kateri so ga na svitlo dati namenili, blagovoljno podpirali. Temu se je tim bolj nadjati, ker se jim v njem večnoresnična Beseda božja, neskaleni vir naše svete matere kerščanske rimsko-katoliške cerkve v mični in prijazni obleki resničnih zgodob ponuja in razlaga, ki so vzeti deloma iz samega svetega pisma, deloma iz pisem svetih cerkvenih učnikov in cerkvene zgodovine od naj prvih let noter do naših sedajnih, v katerih živimo. V taki podobi Vam ni še nobeden pisatelj, predragi Slovenci! celega kerščanskega nauka razlagal (saj meni ni nobena taka knjiga znana), kakor se Vam ga tukaj podaja. Zatorej pa boste gotovo — jaz sim si tega svest — z ravno tako radostjo sprejeli, kakor so ga bili Nemci veseli. . . — Primerna je ta knjiga priprostemu ljudstvu, ktero se kerščanskega navka ložej uči s prilikami in zgodbami kot s suhim umstvovanjem; primerna je pa tudi častitim duhovnikom, ker najdejo v njej za vsako verno resnico mnogo prav lepih in priležnih prilik, izrekov in resničnih zgodb, da z njimi svoje ogovore na ljudstvo prijetniši naredé!

Vzemi, preljubi slovenski bravec! to knjigo le sam v roke in beri jo in svest sim si, da se ne boš kesal, da si jo v roke vzél. Bolj jo boš prebiral, bolj ti bo dopadla, in svete večne resnice, ki jih uči, ti bodo globokejši v serce segle, in ti zvestejši v spominu ostale. Z Bogom! — V Gorici na dan sv. apostelnov Petra in Pavla 1852. Stefan Kociančič, učitelj svetega pisma stare zaveze.

Dopisoval je Janežič vmes tudi v „Prijetla za šolo in dom“, ki ga je izdajal A. Einšpieler; vredoval Bčelo, spisoval v njej vzlasti zmes pa glasnik za slovstvo in umetnost; s 7. julijem l. 1853 ustavi Janežič izdavanje „Slov. Bčele“, a ne ustavi delovanja svojega na polju slovenskega slovstva. V istem listu (št. 27) naznanja: „S tim vendar ne prenehamo, naše leposlovno polje po mogočosti obdelovati. Po nasvetu več rodoljubov bomo izdavalí občasen časnik: „Glasnik slovenskega slovstva“ Slovencom za poduk in kratek čas. Glasnik bo prinašal. . . Vsak zvezek okoli 10 tiskanih pol v velikej osmerki bo okinčan z jeklorezom kakega imenitnega Slovenca. . . Ako bo prvi zvezek „Glasnika slov. slovstva“ dopadel, si bodo posamezni zvezki pogosto sledili. . . Kakor so izverstne Drobtince bolj za prosto ljudstvo in častitej duhovščini namenjene, bo naš glasnik za bolj omikane bravece odločen itd.“ — Vsled tega pride na svetlo

g) Glasnik slovenskega slovstva. Izdal Anton Janežič, zač. učitelj slovensčine in nemščine, zgodovine in zemljepisa na c. k. gimnaziji in realki v Celovcu. Pervi zvezek. V Celovcu 1854. vel. 8. 80. Nat. J. Leon. Prebl. G. Dr. Fr. Miklošiču . . posvečuje . . izdatelj. Kazalo: Razne pesmice (Praprotnik, Valjavec); Slepa Marica (Jeriša). Nestor in nekdanje mesto Kijev. Narodne pesmi . . Natoroznanske reči. Utrinki. Terst (Cegnar). Homerove Odiseje I. spev (M. Valjavec). Čertice iz ruskega basnoslovja (Jeriša). Skalozob v gradu s 7 turni (Poljski M. Čajkovskega). Slovenski pregovori (V. Kurnik). Drobtince. Slovensko slovstvo. — Prinesel je ta zvezek sicer blaga mnogovrstnega, olikanega in zanimivega, vendar je zarad premajhne podpore ostal — brez podobe kakega imenitnega Slovenca — sam samcat! — „Mladina je naš up, naša nada; na njej počiva naša — slavjanska prihodnost. . . Naših marljivih gospodov bogoslovcev ne oméniti, kateri so se tudi létas na vso moč materinščine poprijeli, hočem dans samo od naše gimnazije kaj več progovoriti, piše v Bčeli 1851 str. 143. . . Slovenski jezik in slovstvo se v 8 urah, ilirščina pa v 2 urah predava in uči; za Slovence se vé da po slovensko. S veliko zaprekami se imamo scer boriti; nimamo za Slovence pri-

pravne slovnice, nimamo slovstvene zgodovine, nimamo — jedra v jezikoslovnem nauku — nimamo slovenskega berila, razun za prvi razred. Oj berilo kje nam toliko časa zastajaš itd.!“ — Prikaže se najpred res

h) Slovensko Berilo za Nemce s kratkimi razjasnjenji in potrebnim abecednim imenikom. Sostavil Anton Janežič. V Celovcu. Nat. in zal. J. Leon. 1854. 8. 186. (Slovenisches Lesebuch für Deutsche mit kurzen Erklärungen und dem nöthigen alphabetischen Nachschlageregister etc). — V predgovoru pravi: „Večletna skušnja je nas do gotovega prepričala, da slovenski nauk brez primernega berila le slabo napreduje; posebno pa veljá to od Nemcov, ki so se težavnega uka našega jezika poprijeli. Kmalo jim bo serce vpadlo, če jih hočeš zmiraj s suhimi pravili slovnice mučiti; z veseljem in terdno voljo bodo vendar začeti nauk nadaljevali, če si bodo od dne do dne brez posebnih težavnosti več slovenskih besedí in izrekov prilastiti in se v kratkem času toliko v slovenskem govoru izuriti zamogli, da se bodo s slovenskimi rojaki saj o najpotrebniših rečéh poméniti znali. To se pa le da doseči, če se prav marljivo slovensko bere in prebira, da se nemški učenec čedaljebolj slovenskega govora privadi. . . V ti namen je sestavljeno pričujoče „berilo.“ Obsega sploh samo lahkorazumljive in v čistem slovenskem jeziku pisane sestavke, kot: pregovore, liste, pesmice, basni, povesti ter druge manjše zgodovinske in natoroznanske reči, ki smo jih po raznih slovenskih časopisih nabrali. . . Nadjamo se, da smo k ložejemu naučenju slovenskega jezika s tim saj nekoliko doprinesli. Z Bogom!“ V Celovcu 1. augusta 1853. **A. J.**

„Sloga jači, nesloga tlači“.

Ta zlati izrek boði glavno vodilo vsemu učiteljevemu delovanju.

Poročal pri okrajni učiteljski konferenciji v Postojini v 7. dan julija 1886. l. **Fran Mrcina**, učitelj na Gočah.

Najboljše vodilo v življenji je človeku lastna izkušnja. — Izkušnja mu je zvezda vodnica, katera mu razsvetljuje pot, po kojej srečuje le vesele in srečne trenutke, kateri mu sladé življenje ter ga bliskoma spremljajo h končnemu smotru. Izkušnja pa isto tako varuje človeka bivših nezd, ter ga podpira v zapeljivih izkušnjavah, koje ga liki sirene vabijo z edine prave poti, da ga strmoglave še v večjo nesrečo; s kratko: izkušnja je prava modrost človekovega življenja. — A če tudi se more marsikdo ponašati sè svojo izkušnjo, vender je lastna izkušnja posamnega človeka le neizrekljivo majhen del vseh onih izkušenj, koje so zabilježene v zgodbah človeškega rodú. — Previden in za svojo prihodnjost skrbeč človek si mora tedaj prizadevati, da svojim lastnim izkušnjam tudi še druge izkušnje pridruži ter se tako zadostno oboroži za pot skozi osodepolno življenje. Teh nelastnih izkušenj pa se človek najlaže priučí iz tako imenovanih prislovic ali izrekov.

Izkušnje drugih ljudi, izkušnje, koje so mu še neznané, katere bi si moral v življenji morda sam in — Bog vé — s kolikimi težavami prisvojiti, najde verno zabilježene, in poznim potomcem poročane v teh prislovicah, ki so tedaj modri posnetki iz občne človeške povestnice. V človeških dogodkih imajo prislovice svojo podlogo, iz človeške zgodovinske knjige si je — je izpisalo človeško razumništvo. — Taka prislovica je tudi postavljena na čelu 4. točke dnevnega reda naše denašnje konferencije, ter je meni naročeno o njej poročati s posebnim ozirom na delovanje nas učiteljev.

Polna je zgodovina dogodkov, iz kojih izvira izrek: „Sloga jači, nesloga tlači“, koji zgodovinski dogodki so — trdno sem prepričan — gospodom tovarišem in gospodičinam

predobro znani. Osobito bogata pa jih je naša slovanska preteklost. Naj omenim tû le nesloge sinov Svetopolka, kneza moravskega, vsled česar je propala država veliko-moravska, t. j. onega Svetopolka, iz kojega življenja je posneta lepa pripovedica v „Drugem Berilu“ pod napisom: „V slogi je moč“ (na 6. strani). In kakor se špeciálno naš ubogi slovenski národ ne more ponašati s kako posebno povestnico, bogat je vendar zgodovinskih nezgod, katere nam tako živo osvetljujejo prislovico „Nesloga tlači“, in katere dogodke nam je naš prvi pesnik dr. Fr. Preširen tako mojstersko naslikal v svojem „Krstu pri Savici“.

Kar pa je národ v množini, to je človek posamič. Tudi posamnemu človeku veljá resničnost onega izreka, in ako se mu izneveri, zadenejo tudi njega vse one strašne posledice, koje so uničile užé národe. Malo moder je tedaj človek, ki si grení življenje. A kaj porečemo še le omikanemu človeku, kateremu je božja previdnost odločila važnejše mesto v človeškej družbi, ter mu prisodila velik vpliv na osodo svojih sočlovekov, kateri omikanec prav z grešenjem zoper oni izrek lehkomišljeno pehá v nesrečo tiste, za katerih blagor bi moral skrbeti. In v to vrsto ljudi smemo prištevati tudi učitelja. Učitelj je ona moč, katera po svojem poklicu globoko sega v osodo ž njim živečega rodú, kojega mladini mora kazati pot, težavno pot v življenje. Vsled tega vzvišenega poklica mu je treba dvojne previdnosti, dvojne modrosti. Dolžan je skrbeti za se, a dvakrat dolžan paziti na blagor onih, ki so mu izročeni v varstvo. Pravi učitelj si je tudi te svoje velike odgovornosti svest in kaže to svojo zavest mej drugim tudi v previdnem in pametnem delovanji, ki je v pravem soglasji z izrekom „Sloga jači, nesloga tlači“.

To delovanje učiteljevo se javi v dveh glavnih merah: v šoli in zunaj šole, — ter je v zadnjem slučaju različno na enorazrednih kot na večrazrednih šolah. Morda me kdo vpraša, ali je pa mogoče govoriti o slogi in neslogi v šoli, ter v njihovih dobrih in slabih posledicah?

V odgovor na to se mi zdi primerno splošno vprašanje: Kje pa ste prav za prav sloga in nesloga domá? — Pač le tam, kjer živé ljudje v neposrednji dotiki mej seboj, kjer je drug od drugega odvisen, kjer drug drugega podpira ter vsi potrebujejo vzajemne pomoči, da jim je mogoče doseči neki vkupen smoter. S tem pa nimam nikakor v mislih izključljive in popolne enakoveljavnosti in ravnopravnosti vseh poedincev. Ne izključujem tedaj neobhodne potrebe večje in važnejše naloge, više oblasti in pravice, in torej tudi večje dolžnosti posameznikov, kateri pa so v gotovih mejah tudi odvisni od svojih podložnikov, ako hočejo, da je vkupno delovanje uspešno in vkupen smoter dosegljiv.

O takih razmerah — se vé, — ne more se govoriti v šoli. — A šola ni sama za se kak namen, ona je pomoček, ona pripravlja za življenje, in kot taka mora imeti pred očmi vse razmere poznejšega življenja, ter ne sme smatrati svojih gojencev le kot takih, kakšni so, ampak tudi kot take, kakšni bodo.

Zeló treba je tedaj, da tudi šola vpliva na svojo mladino v smislu naše prislovice. To pa doseže s primerno vzgojo. Vzgoja pa je primerna, ako vzgojitelj rabi sredstva, katera v gojencu budé nagnjenost k slogi in zopernost ali antipatijo do nesloge. Ta vzgojevalna sredstva morejo torej biti pozitivna ali povspševalna in negativna ali zabranjevalna. K pozitivnim sredstvom spada pred vsem pohlevnost. — Pohlevnost je podloga mnogim drugim krepostim. Užé zaradi tega naj se v gojencu hrani in razvija. Pohlevnost je pa tudi velika podpora človeku v njegovi odvisnosti od drugih. Pohleven človek je trdno prepričan, da sam ni nič, ampak da vse, kar ima, ima od Boga, da so vse njegove prednosti le zeló majhne, da ga zopet drugi ljudje v drugih obzirih daleč prekose, in da mu še mnogo manjka, preden postane, kar more in mora postati. Takemu človeku ne dela odvisnost nobene težave; kajti on pripoznava svojemu sočloveku prednosti, katerih na sebi ne vidi. Prav to priznavanje in čislanje drugih ljudi ga dela miroljubnega ter ga krepi v složnem življenji.

Iz pohlevnosti se kmalu razvije skromnost. Skromen človek se ne prevzema; on noče vediti več kot drugi, rad se podvrže vsakej zrelejši razumnosti, ter je pristopen marsikateri drugi čednosti. Skromnost omogočuje mladini prelepo lastnost, da mnogo posluša, a malo govori. Kdor pa malo govori, on gotovo ne seje prepira in ne žanje nesloge.

Posebno povspešljiva slogi pa je spravljalivost. Spravljaliv človek prenaša lahko zmote drugih; on je popustljiv, dokler mu je mogoče brez resnične škode in preloma kake višje dolžnosti.

Zoper spravljalivost greši posebno rada mladina, zato mora vzgojitelj od prvega začetka strogo paziti, da se jej ta razvada ne vkorenini; kajti nespravljaliv človek je prava šiba božja človeškej družbi, kvas prepiru in neslogi.

Prav tako važno vzgojevalno sredstvo je tudi postrežljivost in dopadljivost ali prikljivost. Z dopadljivostjo in postrežljivostjo si ljudje vzajemno olajšujejo svoja bremena. To naj gojenec sam zapazi in občuti. Posebno pa ga je treba opozorovati, kako zeló potrebuje vsak hip drugih úsečnosti, in ako to ne pomaga, naj vzgojitelj skrbi, da gojencu ne hasnijo in ugajajo bolje drugi, njego on njim.

Iz večkratne take izkušnje se razvidi, kako neprijetno je občevati z nepostrežljivimi ljudmi. Dobro vzgojen človek želi z vsemi ljudmi živeti v slogi; kajti v neslogi ni potrpežljivosti.

Vsa ta vzgojevalna sredstva so pa jako negotova, ako niso prešinjena z ljubeznijo. Človek brez ljubezni je svetilnica brez olja. Ljubezen vzgoja pa le ljubezen. Naravno je tedaj, da je otrok najprej v dotiki z ljudmi, kateri mu pogostoma izkazujejo ljubezen v besedi in dejanji. To so: stariši, učitelji, bratje, sestre, sorodniki i. dr. V krogu teh ljudi uživa otrok pogosto dokazuje dobrosrčnosti, kar mu vzbuja blagočestje in dobrohotnost; mnogovrstne pomoči in podpore, katere vzprejema pomoči potrebni otrok, vtrjujejo v njem čudstvo hvaležnosti; mnogobrojni povodi in prilike ga silijo k ustrezbam; nepretrgano in tesno vkupno življenje ga budi k sožaljenju in soveselju, k pogodljivosti in pohlevnosti, k poštenosti in pravičnosti, k odkritosrčnosti in resnicoljubnosti, k spoštovanju drugih svojine, pravic, potreb, želj in prednosti. Tako vidimo tedaj, da je ljubezen pravi izvir gori naštetim čednostim, in da je po tem takem ljubezen glavno povspeševalno sredstvo, ki budi v gojencu sklonost k slogi. Poleg teh pozitivnih sredstev stojé vzgojevatelju na volji še negativna zabranjevalna sredstva. Ta sredstva se javljajo in ravnajo po virih nesloge; kajti z zatiranjem teh virov se ubranimo neslogi. K virom nesloge prištevamo: napuh in domišljivost, nedoverje ali nezaupnost in neprevidnost v rabi jezika.

Enostranska gojitev čudstva za poštenje in čistilakomnosti privede gojenca do pohlepa in napuha. Ako so užé nekateri pedagogi nasprotni gojitvi čistilakomnosti, kaj porečemo še o pohlepu in napuhu? Pohlep je neka strast, vsled katere pohlepnež išče v vsem veljave in odlikovanja pred drugim ljudmi in sicer zarad veljave same.

Pohlepnežu je podoben domišljav človek; on ne išče le veljave pred drugimi, ampak je celó tako zaslepljen, da užé vidi na sebi prednosti, katerih prav za prav nima, ter se prav zarad tega krivega sojenja o samem sebi vedno globokeje pogreza v nepopolnosti. Ako pa skuša tak domišljav pohlepnež svoje poviševanje doseči s poniževanjem svojih sočlovekov, potem pravimo, da je udan napuhu.

V napuhu se tedaj vežeti strast in hudobija. Zato je pa tudi v naši veri napuh prvi poglavitni greh, in neka prislovica se glasí: „Napuh hodi pred padcem.“ Napuhnjeneč zaničuje in prezira vse, kar ni njegovega ali ne izvira iz njega. Dobra dela in prednosti drugih ljudi se mu zdé lastnej časti nevarne, zato je izkuša na vse mogoče načine umanj-

šati ali obveljaviti. Pri tem si pomaga s trdovratnim zagovarjanjem svojega umenja in mišljenja. Sam je proti drugim neizrekljivo občutljiv, da vidi užé v najmanjšej nasprotnosti hudo razžalitev.

S takim ravnanjem hudo žali čudstvo za poštenje svojih sočlovekov, netí nevoljo, zdražbo ter gojí neslogo. Tej strasti se mora vzgojitelj v prvem začetku po robu postaviti, ter jo — ako ni drugače tudi z dovtipom, satiro in zasmehom iz gojenca pregnati. Vir nesloge je tudi nezaupnost. Nezaupnež misli o drugih rajše slabo nego dobro, ter si izkuša vse njihove besede in dejanja slabo tolmačiti. Poleg tega je nezaupnež siten, čmeren, zamerljiv, zlovoljen, ter kaže svojo nezadovoljnost v obrazu, kretanji in govorjenji. Sè svojo nezadovoljnostjo budí v drugih nezadovoljnost. V nezadovoljnosti pa ni sreče, ni miru, — ni sloge.

Neprevidna raba jezika se zdi sama na sebi sicer nedolžna, ali je prav za prav slogi najnevarnejša. Ona se kaže v blebetavosti, v obrekovalnosti, iz škodoželjnosti ali zloradosti, dalje v opravljevosti, zasmehljivosti, zabavljevosti in grajavnosti. Blebetavost je nepremišljeno govorjenje o vsem, kar kdo vé ali misli, in žlobudranje o razodetih skrivnostih. Ta napaka se nahaja posebno mej mladino in ženstvom, vender se pa rada tudi poprijemlje mož — omikanih mož — ki iščejo v njej svojo kratkočasnost, zabavo in pripoznanje v poznavanji dnevnih dogodkov. S tem se spravljajo na dan stvari, ki bolje pripadajo pozabljevosti, ter se trosijo v najširje kroge, ter kalé mir in edinost na dolgo in široko.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Tolminskega. V 1. št. »Učit. Tov.« brati je na prvej strani, da se je osnovalo več »novih šol po goratih krajih Goriške«. Ta »gorati kraj Goriške« je gotovo mislil gosp. pisatelj Tolminsko. — G. pisatelj sam priznava, da nima potrebnih statističnih dat iz Goriškega. Tega so krive nekatere osebe, katere ne marajo, da bi kedo pisal in razpravljajal o šolskih, zlasti pa učiteljskih zadevah po listih. — Meni je znana ena sama šola — na Libušnjem —, ki se je premenila iz šole »za silo« v redno šolo. Torej samo ena. Znano pa je, da je prenehala šola za potovalnega učitelja Reka-Ravne, ker ni hotel prevzeti gosp. P. te zeló težavne službe z letno plačico 300 gold., 80 gold. stanarine in 100 gold. potne doklade. Ene učiteljske moči manjka tudi na štirirazrednici v Kobaridu. Z zadnjim dném 1. 1886. odstopil je tudi g. Ant. Urbančič na Grahovem od učiteljstva. Za Grahovo je odločen g. Miklavič, dozdej v Bolcu. Tam bo torej zopet manjkalo ene moči. — Na Tolminskem imamo torej eno samo štirirazrednico in sicer v Tolminu, 2 trirazrednici v Bolcu in Kobaridu, 2 dvorazrednici v Cerknem in na Srpnici, v Volčah in na Mostu (sv. Lucija) poučuje poleg učitelja tudi g. kaplan po 5 poldnevov na teden; 12 jednorazrednic: v Soči, Breginju, Sedlu, Kredu, Drežnici, Podmelcu, Otaležu, na Grahovem, Št. Viški Gori, Kannem, Libušnjem in Livku; šole »za silo« so: v Novakih, Jagerščah, Šebreljah, Tribuši, Ročah, Nemškem Rutu, Stržiščih, Oblokah, Podbrdom, Logeh, Borjani, Starem Selu, Česóči, Logu, Trenti, na Pečinah, Ponikvah, Bukovem, Idriji pri Beči, Trnovem. Vikarjata Orehek in Poljice sta brez šole, ker ni tam duhovnov; dalje ostane najbrže vse leto brez pouka pridružnica Tolminska na Lubinji zarad bolehnosti učiteljeve in Otaležki gosp. učitelj ima odpust za tri mesece. Slednjih dveh tudi ne nadomestuje nihče. — Jeli pri nas res napredek gledé števila? — Marsikedo je radoveden, kaj je krivo tolikemu pomanjkanju učiteljev? To pa prepustim čast. bralcem »Tovariševim«.

Iz Trsta. V ponedeljek po novem letu se je tù pri sv. Jakobu slovesno otvorilo in začelo otročje zabavišče, katero »Edinost« primerno imenuje »národno trdnjavo«. Tej prekoristni novi napravi želimo srečo in uspeh!

Iz Harij. (Zahvala.) Slavno društvo »Národna Šola« je naši šoli poslala raznega šolskega blaga, za katero se lepo zahvaljuje *šolsko voditeljstvo.*

Iz Knežaka. Podpisani izreka v svojem in v imenu uboge šolske mladine slavnemu odboru »Národne Šole« za poslano mnogovrstno šolsko blago najtoplejšo zahvalo.

Pin,
nadžitelj.

Iz Zagradca. Za mnogo šolskega blagá in krasen zemljevid »Palestine«, kar je »Národna Šola« za mali donesek tukajšnji šoli doposlala, izreka najprisrčnejšo zahvalo in »Bog plati«!

Ign. Vrančič,

župnik in predsednik krajnemu šolskemu svétu.

Anton Vrančič,

učitelj.

Iz Kameniškega okraja. — Da se bodo mogle plače ljudskim učiteljem po Kranjskem prej ali slej zboljšati, tega niti ne dvomimo. Pred vsem treba se bode ozirati na 3. in 4. učitelja na četverorazrednicah. A tudi se bode moralo pomagati onim selskim učiteljem, ki imajo le po 400 gold. letne plače. Kako naj bi preživel omikani človek sebe in družino svojo v današnjih časih z enim gold. na dan! Kje pa je obleka, drago obuvalo itd.? Ni torej čudno, ako večina naših selskih učiteljev dan na dan bridko toži, da komaj, komaj vegetirajo! Pa kje vzeti novcev, da bi se zboljšale učiteljske plače? — Gosp. Batog nasvetoval je v prvi številki letošnjega »Učit. Tovariša« nekaj prav pametnega, namreč, da naj se povikša davek pri žganji. In če se to uresniči, potem so učitelji na Kranjskem na konji. — Žalibog, da je istina, da se te »strupene vode« vedno več in več popije! Sicer so jeli snovati »družbe treznosti«, a dvomimo, da bi te zatrlje šnops. Zatorej bi res najbolje bilo, ako se povikša davek temu strupu. Ako se to zgodi, odprt bo našim gg. deželnim poslancem bogati vir, iz kojega prav lahko zboljšajo učiteljske plače. Radostno torej pozdravljamo dobrohotni nasvèt gosp. Batoga! Naj bi ga pač naši gg. deželni poslanci ne prezrli!

Prijatelj národa in učiteljev.

— O zavratnem napadu sporoča se iz Kamenika »Laib. Ztg.«: Zanikrnež Leopold Pečar iz Vidma domá strelil je pred malo časom na Dolskega učitelja g. Henrika Bizjaka skozi okno, ko je ta s svojo soprogo pri mizi sedel. Svinčenka je šla v mizo, in ni bil nobeden poškodovan. Pištola, s katero je malopridnež strelil, prišla je orožnikom v roke, hudodelec pa je ušel. — Taka je hvaležnost sedanjega hudobnega sveta!

Iz Ljubljane. Iz deželnega zbora v 30. dan dec. preteč. l. Poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za l. 1887. Poroča poslanec prof. Šuklje tako-le:

Slavni deželni zbor!

Finančni odsek pretresal je po deželnem odboru izročeni proračun normalno-šolskega zaklada za l. 1887. ter poroča o njem tako-le:

A. Potrebščina. I. Aktivitetni prejemki učiteljev.

Po izkazu c. kr. deželnega šolskega svéta z dné 11. maja 1886. l. znašalo je število javnih ljudskih šol v vojvodini Kranjski vsega skupaj 278, 472 učiteljev. Te številki treba nekoliko zvišati, ker se je tekom druge polovice tekočega leta nekaj šol na novo ustanovilo, dočim so se nekatere druge šole z novimi razredi pomnožile.

Od učiteljev, službujočih na javnih ljudskih šolah izvun Ljubljane, spada 28 v I. kategorijo z letno plačo 600 gold., 136 v II. kategorijo z letno plačo 500 gold., 140 v III., 143 v IV. kategorijo z letno plačo 450, oziroma 400 gold. Na mestnih šolah ljubljanskih službuje sedaj 13 učiteljev z letno plačo 700 gld., 8 učiteljev z letnimi 600 gold., 2 podučiteljci z letnimi 500 gold., poleg tega 3 pomožni učitelji z remuneracijo 400 gold. Pri tej priliki bodi omenjeno, da je visoko naučno ministerstvo, rešujoč priziv deželnega odbora proti odredbi c. kr. deželnega šolskega svéta zastran odprave podučiteljic na ljubljanski dekliški šoli, v toliko ustreglo intencijam slavnega zbora, izraženim v XIII. seji z dné 13. januarja 1886. l., da je z odlokom z dné 16. oktobra 1886 l., štev. 13473 odločilo, naj ostaneti tudi za naprej dve podučiteljski službi na opominanem zavodu.

Razdelitev izvun Ljubljane službujočih učiteljev gledé plač se v obče ujema z razmerjem, koje je zakonito uvedeno po §§. 38. in 39. deželnega zakona z dné 9. marcija 1879. l. (dež. zak. štev. 13).

Kar se tiče tangent, spadajočih na učiteljske službe, katere so l. 1886. z nova bila ustanovljene, oziroma bolj dotirane, ne da bi se bilo skrbelo za pokritje v proračunu, postavil je deželni odbor dotične svote v potrebščino l. 1887. Finančni odsek pa, sodeč da gre v proračun postavljati izključno to, kar je v istini prouzročeno po potrebščini, oziroma zakladi dotičnega leta, sklenil je nasvetovati slavnemu deželnemu zboru, da se te svote izbrisejo iz proračuna. Pokrijejo se naj iz prihranjenih interkalarov in v kolikor ti ne zadostujejo, iz gotovinskih preostankov deželne blagajnice.

1. Deželni odbor predlagal je plače učiteljev z 216640 gold. ali po odbitku prihranjenih interkalarov za l. 1887. v znesku 5000 gold. samo z 211640 gold. — kr,

Finančni odsek pa nasvetuje:

a) za šolski okraj črnomaljski	12926 gold.
menj za 200 gold., ker se šola v Božjakovem in drugi razred v Podzemlji baje še ne odpre l. 1887.;	
b) za šolski okraj kameniški	15100 »
menj za 63 gold., ker se je sicer učit. služba na Brdu iz IV. postavila v III. plačilno kategorijo, za to se pa drugi razred na Goričici tekom l. 1887. ne bode odprl;	
c) za šolski okraj kočevski neizpremenjeno . .	24250 »
d) za šolski okraj kranjski neizpremenjeno . .	20050 »
e) za šolski okraj krški neizpremenjeno	19900 »
f) za šolski okraj litijski	16150 »
menj za 113 gold., ker se ni nadejati otvoritve jednorazrednice v Prežganji tekom l. 1887.;	
g) za šolski okraj logaški	16200 »
več za 450 gold., ker se je šola na Črnem Vrhu pričetkom šolskega leta 1886/7. razširila v dvo-razrednico;	
h) za šolski okraj ljubljanskega mesta . .	14900 »
več za 600 gold., ker se na mestni deklški šoli mesto pomožne učiteljice postavi redna učiteljica z letno plačo 600 gold.;	
i) za šolski okraj ljubljanska okolica	19700 »
menj za 230 gold., ker je iz proračuna izbrisati tangente za zadnji kvartal 1886, spadajoče na šolo v Hrušici in Šiški;	
k) za šolski okraj novomeški neizpremenjeno .	18550 »
l) za šolski okraj postojnski	25613 »
več torej za 113 gold., ker se bode šola v Trnovem pričetkom šolskega leta 1887/8. razširila v četverorazred. ter namestil nov učitelj s 450 gold. letne plače;	
m) za šolski okraj radovljiški neizpremenjeno .	13850 »

vsega skupaj . 217189 gold. — kr.

ali po odbitih interkalarih, katere je finančni odsek proračunil s

5000 » — »

skupna svota . 212189 gold. — kr.

katero finančni odsek nasvetuje za pokritje učit. plač.

2. Dopolnilne doklade k plačam neizpremenjeno po predlogu deželnega odbora s

1600 gold. — kr.

3. Službene doklade neizpremenjeno s

16420 » — »

proti lanskemu proračunu več za 1192 gold.

4. Opravilne doklade, in sicer nasvetuje finančni odsek:

a) za okraj črnomaljski 708 gold.

menj za 13 gold., ker odpade tangenta za Božjakovo in se zmanjša funkcijska doklada za Podzemelj;

b) za okraj kameniški 920 »

menj za 5 gold. vsled zmanjšane tangente za šolo na Goričici;

c) za okraj kočevski neizpremenjeno 1320 »

d) za okraj kranjski 1155 »

e) za okraj krški 1100 »

f) za okraj litijski 920 »

menj za 8 gold., ker odpade tangenta za Prežganj;	
g) za okraj logaški	910 gold.
več za 20 gold., ker se je šola na Črnem Vrhu za en razred razširila;	
h) za okraj ljubljanskega mesta neizpremenjeno	540 »
i) za okraj ljubljanska okolica	1105 »
menj za 14 gold., ker je odtegniti tangenti spadajoči na zadnji kvartal 1886 pri šolah v Hrušici in Šiški;	
k) za okraj novomeški	1190 »
več za 30 gold. zarad novo ustanovljene šole v Mali Vasi;	
l) za okraj postojnski	1505 »
več za 25 gold. vsled razširjenja trnovske šole;	
m) za okraj radovljiški neizpremenjeno . . .	840 »
	<hr/>
skupaj	12213 gold. — kr.

proti proračunu deželnega odbora več za 35 gold., v primeri z lanskim proračunom več za 4199 gold. Uzrok ne navadno velikemu zvišku iskati je v prvi vrsti v potrjenem deželnem zakonu, s kojim so se voditeljem jednorazrednic dovolile opravilne doklade 30 gld.

5. Opravilne dopolnilne doklade neizpremenjeno s	175 gold. — kr.
6. Stanarine neizpremenjeno	2418 » — »
7. Dotacije neizpremenjeno	2771 » — »
	<hr/>
skupaj	247787 gold. — kr.

tedaj v primeri s proračunom deželnega odbora več za 584 gold., proti lanskemu proračunu več za 9419 gold. ali če se prihrani pri interkalarih tako proračunijo kakor lansko leto, več za 12419 gold.

V očigled tako pomenljivemu naraščanju šolskih troškov, izvirajočih po aktivitetnih prejemkih učiteljskega osebja mora finančni odsek le nujno priporočati slavnemu deželnemu šolskemu svetu, da se pri ustanovi novih šol in pri razširjavi užé obstoječih kolikor le mogoče ozirati blagovoli na neugodni finančni položaj dežele Kranjske, katera skoraj ne bode več mogla zmagati bremena, prouzročena po troških ljudskega šolstva.

II. Remuneracije in pripomočki.

1. Za vzdrževanje šol za silo neizpremenjeno	3000 gold.
proti lanskemu preliminaru več za 800 gold., ker se je več šol sa silo na novo ustanovilo in so se remuneracije za dotično učiteljsko osebje deloma zvišale.	
2. Za pouk v kmetijstvu neizpremenjeno	1500 »
3. Za pouk v ženskih ročnih delih	1200 »
več za 200 gold., ker dosedanja svota 1000 gold. ni več zadostovala rastočim potrebam.	
4. Za pripomoči in podpore neizpremenjeno	1900 »
5. Za neobligatni pouk slovenščine na večrazrednih nemških in nemščine na večrazrednih slovenskih ljudskih šolah neizpremenjeno	600 »
6. Remuneracije za substitucije	1300 »
več za 500 gold., kar je razlagati iz remuneracij onih ljudskih učiteljev, kateri pri veronauku nadomestijo duhovnika.	
7. Stalne remuneracije neizpremenjeno	5978 »
kajti dasiravno odpade pomožna učiteljica na slovenski dekliški šoli v Ljubljani, se vendar ne predrugači konečna	

številka, ker treba na I. mestni deški šoli drugega pomožnega učitelja.

8. Za ekskurendni pouk neizpremenjeno 810 gold.

skupaj 16288 gold. — kr.

proti proračunu deželnega odbora več za 700 gold., v primeri z lanskim proračunom več za 1300 gold., kar se dá opravičiti z ozirom na posamezne naslovne številke.

III. Penzije za učiteljske vdove neizpremenjeno 764 gold. 16 kr.

IV. Miloščine neizpremenjeno 357 » 50 »

V. Različni troški neizpremenjeno 450 » — »

vsega skupaj 265646 gold. 66 kr.

katere finančni odsek nasvetuje kot skupni znesek potrebščine normalno-šolskega zaklada za l. 1887.

B. Zaklada.

I. Aktivne obresti neizpremenjeno 3847 gold. 20 kr.

II. Doneski neizpremenjeno 17416 » 95 »

mimo lanskega proračuna več za 2654 gold. 70 kr., ker se je več proračunilo pri doneskih iz zapuščin.

III. Različni dohodki neizpremenjeno 205 » 25 «

skupni znesek zaklade 21469 gold. 40 kr.

v primeri s proračunjeno potrebščino 265646 » 66 »

kaže se primanjkljaj 244177 gold. 26 kr.

ali okroglo 244200 » — »

za katerega je razpisati 10 % naklado za normalno-šolski zaklad na vse direktne davke (ordinarij z vsemi državnimi prikladami) po vsej deželi.

Tako uredjeni davki so po razkazu računskega departementa c. kr. finančne direkcije z dne 20. aprila 1886, 114/R. D.

1. Zemljiščni davek 629800 gold.

2. Hišnorazredni davek 139700 »

3. Davek od hišnih najemščin 216302 »

4. Pridobnina 125275 »

5. Dohodkarina 305168 »

skupaj 1416254 gold.

tedaj znaša 10 % priklada za normalno-šolski zaklad 141625 gold. 40

kr. ali v okrogli svoti 141600 gold. in po odbitih 1000 gold. za elemen-

tarne nezgode 140600 gold. — kr.

tedaj se kaže konečni primanjkljaj 103600 gold. — kr.

ali v primeri s proračunom deželnega odbora več za 1307 gold., nasproti lanskemu proračunu in njegovemu nepokritemu primankljaju 97721 gold. več za 5879 gold.

Finančni odsek predlaga torej:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Proračun normalno-šolskega zaklada za l. 1887. s potrebščino 265646 gold. 66 kr.

z zakladdo 21469 » 40 »

in s primanjkljajem 244177 gold. 26 kr.

ali v okrogli svoti 244200 » — »

se odobri.

V pokritje tega primanjkljaja pobirala se bode l. 1887. 10 % naklada na celo predpisano svoto vseh neposrednih davkov, tedaj zlasti od rednega zneska z vsemi državnimi prikladami vred pri zemljiškem, pri hišnorazrednem in pri davku od hišnih najemščin, pri pridobnini in dohodkarini po vsej deželi. Nedostatek v znesku 103600 gld., kateri se potem še pokaže, naj se pokrije iz deželnega zaklada.

3. Deželnemu odboru se naroča, pridobiti sklepu pod točko 2. Najvišje potrjenje,

4. V podrubrikah 1., 2., 3., 4., 6., 7., 8., rubrika II. »Potrebščina« dovoljuje se c. kr. deželnemu šolskemu svetu revirement po dogovoru z deželnim odborom.

5. Dovoljuje se, one potrebščine normalno-šolskega zaklada za leto 1886., katere so nastale vsled veljavnih naredeb deželnega šolskega sveta in deželnega odbora, pokriti iz blagajničnih zastankov leta 1886.

(Dalje prih.)

— Tukajšnji cerkveni list »Duhovni Pastir« bode v prilogi donášal »Pedagogiko« t. j. nauk o vzgojevanji in poučevanji, ki ga je spisal prof. Anton Zupančič, učitelj vzgojstva na Ljubljanskem bogoslovskem učilišči. Slovensko učiteljstvo veselo pozdravlja to koristno delo!

— V seji mestnega zbora 11. t. m. se je za zgradbo novega šolskega poslopja za I. mestno širazredno deško ljudsko šolo dovolilo 50.000 gold. kateri se vzamó iz loterijskega posojilnega zaklada. Kje bode nova šola stala, o tem bode mestni zbor še le odločil. Po želji mnogih mestjanov in učiteljev bi bil prostor v frančiškanskih ulicah pač naj primernejši.

— **Jezičnik.** Knjiga Slovénska v XIX. veku B t. j. II. del. Spisal J. Marn. XXIV. leto. V Ljubljani. Natisnil in založil J. Rudolf Milic. 1886., 8., str. 98. Tudi tega najnovejšega letnika se nekaj odtiskov posebej dobiva à 60 kr. (po pošti 65 kr.) v Katoliški Bukvarni.

— Znanstveno-zabavni večeri »Slovenskega učiteljskega društva« so zdaj vsako sredo zvečer v grof Blagajevi hiši (v I. nadstr., na levo) na Šent-Jakobskem trgu in se prav zanimljivo razvijajo.

— V odborovi seji »Slov. učiteljskega društva« 30. preteč. m. pomenkovalo se je o raznih rokopisih, ki jih je društvo vzprejelo za mladinsko knjižnico. Tudi se je ukrenilo, da se bodo uljudno opominjali vsi p. n. gg. udje, ki z letnimi doneski zaostajajo.

— † Ravnokar prišla je iz Gorice prežalostna novica, da je ponoči 12. t. m. nagloma umrl profesor Fran Erjavec. Njegova nepričakovana smrt je hud udarec za ves slovenski národ. Njegovo imé bode vedno slovelo.

— † Poštenega Nemca, učitelja na tukajšnji evang. šoli — g. Ern. Frühwirt-a smo na novega leta dan spremili na mirodvor evang. občine. Naj mirno počiva!

Razpis učiteljske službe.

Na Kranjskem. Na enorazrednici v Grahovem s 450 gold. letne plače, z opravilno doklado 30 gold. in s stanovanjem; II. učit. služba na čveterorazrednici v Starem Trgu pri Ložu s 500 gold. Prošnje do 23. jan. t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Logatcu. — Na Vačah II. učit. služba s 400 gold. letne plače; na čveterorazrednici v Šmartinem pri Litiji IV. učit. služba s 400 gold. letne plače in s stanovanjem. Prošnje do 25. jan. t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Litiji.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. J. Perko, II. učit. na Mirni, postal je zač. učitelj na novi šoli v Šmihelu pri Žužemberku na Dolenjskem.

Vizitnice

na lepem in trdnem papirji, v različnih velikostih, natiskujejo se po najnižji ceni. 100 komadov po 40, 50, 60, 70 kr. itd.

V J. R. Milic-evi tiskarni je ravnokar v **tretjem natisu** na svitlo prišla

Pesmaričica po številkah

za nežno mladino.

Sèstavil **Anton Foerster.**

Cena 15 kr., po pošti 5 kr. več.

Listnica upravníštva: Gosp. A. V. na Op.: Je prav!

Odgovorni urednik **Andrej Praprotnik.**

Tiskar in založnik **J. R. Milic.**